

Bryologická exkurze do údolí Šumného a Hraničního potoka v Hrubém Jeseníku

Jana Tkáčiková

datum: 15. 9. 2012 • vedoucí: Vítězslav Plášek, Radek Štencel

Sezóna terénních exkurzí byla uzavřena výpravou do Hrubého Jeseníku do **údolí Šumného a Hraničního potoka** v katastru obce Bělá pod Pradědem. Šumný potok, do kterého se vlévá potok Hraniční, je pravobřežním přítokem říčky Bělé, která pramení pod Malým Dědem. Šumný potok byl opravdu „šumný“ – malebné úzce zařízlé koryto i dostatek šumění a zurčení vody. Jméno Hraniční potok snad nějak souvisí s tím, že teče od historické zemské hranice mezi Moravou a Slezskem (vedla po hřebeni přes Orlík na Videlský kříž).

Vydali jsme se po cestě, která vedla podél horského potoka lemovaného místy štěrkovými náplavy, devětsilovými lemy a fragmenty olšin. Na okolních prudkých svazích rostly smrčiny a bučiny s četnými skalními výchozy. Hned na začátku nás zaujaly namísto mechů a jätrovek bohaté porosty nepřiliš hojné a ohrožené přesličky luční (*Equisetum pratense*). Pak už jsme se věnovali bryologii - zastavili jsme se u několika soliterních jasanů a na jejich kůře pozorovali šurpek tenkožeberný (*Orthotrichum affine*). Ve vlhké příkopě podél cesty hojně rostla přímo na obnažené půdě jätrovka pobřežnice obecná (*Pellia epiphylla*). Delší zastávka proběhla u první větší skalky, ke které jsme se nemuseli namáhavě šplhat, protože se nabízel k prozkoumání přímo u silnice. Kromě běžných druhů – rostoucích jak na skalách, tak i na lesní půdě či hniјícím dřevě – jako je: rokyt cypřišovité (*Hypnum cupressiforme*), dvouhrotec chvostnatý (*Dicranum scoparium*) a dvouhrotcovka lámavá (*Dicranodontium denudatum*), jsme zaznamenali i zajímavější druhy. Přímo na skále rostla vršatka Taylorova (*Myliá taylorii*), která sice není ohrožená, ale na Moravě není všude běžná. Centrum rozšíření má ve vyšších polohách. Na Moravě na ni tedy narazíme zpravidla jen v Beskydech a Jeseníkách. Na půdě blízko skalky jsme našli asi nejzajímavější druh celé exkurze pérovec hřebenitý (*Ptilium crista-castrensis*). Tento nápadný mech vzhledem připomínající paví pero nebo miniaturu kapradiny pérovník pštroší také nepatří k přímo ohroženým druhům, ale řazen je mezi druhy vyžadující pozornost. V minulosti byl totiž poměrně hojný a jako nápadný druh byl často sbírán jako dekorativní materiál. Dnes jej potkáme hojněji pouze na Šumavě, jinde je vzácný. Proč z přírody vymizel, není zcela jasné. Možnou příčinou je zhoršení kvality ovzduší. Další biotop, u kterého jsme se zastavili, byla malá pramenná stružka, jejíž břehy byly zpevněny betonem v místě, kde podtékala silnici. Přímo na zídce jsme sbírali např. bazifilní mech zobanitka zední (*Rhynchostegium murale*), která mimo vápencové oblasti často osídluje antropogenní

stanoviště. A jak napovídá druhové jméno, zejména zídky obsahující báze. Podél cesty jsme prozkoumali ještě několik solitérních stromů, skalních výchozů i obnaženou půdu. Ze zajímavějších druhů to byl na půdě rostoucí horský druh kostrbatec řemenatý (*Rhytidiadelphus loreus*), který je snadno rozpoznatelný podle jednostranně odstávajících a srpovitě zahnutých lístků na větvích. Zajímavá byla také foliózní játrovka zdvojenka bělavá (*Diplophyllum albicans*), která je snadno poznatelná podle bezbarvých prodloužených buněk uprostřed listových laloků. Jméno získala podle bělavého zbarvení, které má v suchém stavu. Bryologické bádání jsme ukončili příchodem na lokalitu kapradiny puchýřníku sudetského (*Cystopteris sudetica*). Tento druh byl v ČR považován za vyhynulý a teprve v roce 2010 po více než 60 letech jej znovu potvrdil Martin Kočí. Podrobnosti k historickým i recentní lokalitě jsou uvedeny v Additamentech (Kočí 2012). Exkurzi jsme ukončili přejezdem na Červenohorské sedlo, kde na sjezdovce s krátkostébelnou vegetací svazu *Violion caninae* roste kriticky ohrožený hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*) a ohrožená vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia*).

Seznam nalezených taxonů

(sestavila J. Tkáčiková)

Doklady jsou uloženy v herbáři VM.

Na trase od soutoku Šumného a Hraničního potoka (GPS 50°10'20.6"N 17°15'27.8"E) a dále podél Šumného potoka v délce asi 500 m (GPS 50°10'11.4"N 17°15'58.2"E):

1. **staré stromy u potoka:** *Orthotrichum affine*
2. **příkop u cesty:** *Pellia epiphylla*
3. **skalka:** *Bazzania trilobata*, *Dicranodontium denudatum*, *Dicranum scoparium*, *Hypnum cupressiforme*, *Lepidozia reptans*, *Mylia taylorii*, *Plagiothecium laetum*, *Polytrichum formosum*
4. **na zemi u skalky:** *Brachythecium salebrosum*, *Plagiochila asplenioides*, *Plagiomnium affine*, *Ptilium crista-castrensis*, *Thuidium tamariscinum*
5. **břehy potůčku a kamenná zídka v potůčku:** *Dichodontium pellucidum*, *Chiloscyphus polyanthos*, *Lejeunea cavifolia*, *Marchantia polymorpha*, *Radula complanata*, *Rhizomnium punctatum*, *Rhynchostegium murale*, *Sanionia uncinata*, *Sciuro-hypnum populeum*
6. **na stromě:** *Frullania dilatata*, *Pterigynandrum filiforme*, *Radula complanata*
7. **na půdě:** *Calypogeia integristipula*, *Diplophyllum albicans*, *Hylocomium splendens*, *Rhytidiadelphus loreus*, *Scapania nemorea*

Použité zdroje:

Kočí M. (2012): *Cystopteris sudetica*. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds]: Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae X., Zprávy Čes. Bot. Společ., Praha, 47: 70–72.